

**PROGRAMACIÓ DE L'ASSIGNATURA DE
GEOGRAFIA I HISTÒRIA
SEGON D'ESO**

Dept. De GEOGRAFIA I HISTÒRIA

Curs 2010-11

PROFESSORAT:

**Maria de Lourdes Bergas Mas
Caterina Femenia Castelló
Ferran Jover Comas**

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ I MARC NORMATIU

- 1. CONTRIBUTIÓ DE L'ÀREA O MATÈRIA A LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES**
  - 2. OBJECTIUS RELACIONATS AMB LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES**
  - 3. CONTINGUTS**
  - 4. CRITERIS D'AVUACIÓ ASSOCIATS A LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES**
  - 5. PROCEDIMENTS I INSTRUMENTS D'AVUACIÓ**
  - 6. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ**
  - 7. MESURES DE SUPORT I CRITERIS DE RECUPERACIÓ DELS APRENTATGES.**
  - 8. ENFOCAMENTS METODOLÒGICS**
  - 9. RECURSOS I MATERIALS DIDÀCTICS**
  - 10. ADAPTACIONS CURRICULARS**
  - 11. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES I EXTRAESCOLARS**
- ANNEX. INFORMACIÓ PER A L'ALUMNAT I FAMÍLIES.**

INTRODUCCIÓ I MARC NORMATIU.

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE de 4 de maig), estableix que correspon a les Administracions educatives contribuir al desenvolupament del currículum afavorint l'elaboració de models oberts de programació docent que atenguin les diferents necessitats de l'alumnat i del professorat.

El Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació secundària obligatòria (BOE del 5 de gener del 2007), identifiquen i descriuen les vuit competències bàsiques del sistema educatiu espanyol.

El Decret 67/2008, de 6 de juny de 2008, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB del 14 de juny) estableix així mateix que les programacions didàctiques de departament han de tenir un grau de flexibilitat suficient que possibiliti l'adaptació del procés d'ensenyament – aprenentatge.

A més, als Decrets 72/2008 i 73/2008, de 27 de juny (BOIB del 2 de juliol), pels quals s'estableixen els currículums de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, es fixen els currículums de les àrees i matèries a partir dels quals els centres docents han de desenvolupar, completar, adequar i concretar el propi currículum, que s'ha d'orientar a l'assoliment de les competències bàsiques de l'alumnat, i s'indiquen els aspectes bàsics de les programacions didàctiques que formen part de la Concreció curricular del centre.

Aquests nous referents curriculars impliquen adequar les diferents programacions de les diferents matèries d'aquest departament didàctic per tal de desenvolupar, completar, adequar i concretar els currículums oficials de les àrees

Aquesta assignatura consta de dues parts. Una dedicada a la història medieval i moderna, i l'altra dedicada a geografia humana. El temari s'inicia per la part històrica, ja que es continua la programació de primer.

Per tal de garantir el caràcter públic als materials curriculars d'aquest departament, les programacions didàctiques i uns documents resum que recullen els objectius educatius, els criteris d'avaluació i de qualificació, i les mesures de recuperació es troben publicats a la pàgina web del nostre departament didàctic.
http://socials.iesjuniperserra.net/Doc_dep.htm

1. CONTRIBUCIÓ DE L'ÀREA O MATÈRIA A LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES.

Els articles 9 del Decret 72/2008 i 10 del Decret 73/2008 defineixen el que s'entén per *competència* i expliciten les vuit competències bàsiques que s'han de treballar en l'escolarització obligatòria:

1. Competència en comunicació lingüística
2. Competència matemàtica
3. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
4. Tractament de la informació i competència digital
5. Competència social i ciutadana
6. Competència cultural i artística
7. Competència per aprendre a aprendre
8. Autonomia i iniciativa personal

En aquest nou marc curricular per a l'adquisició de les competències bàsiques, les ciències socials hi tenen un paper rellevant en la mesura que la seva finalitat és proporcionar a l'alumnat els coneixements científics i les habilitats per ubicar-se en el món, esbrinar els seus orígens i les causes i conseqüències dels problemes socials actuals, i per integrar-se en la societat com a persones i com a ciutadans i ciutadanes que participen en la seva construcció.

El nou currículum orientat a l'adquisició de competències estableix que la finalitat de l'educació obligatòria és aconseguir que els nois i les noies adquireixin les eines necessàries per entendre el món i esdevinguin persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat plural, diversa i en canvi continu que els ha tocat viure.

En el cas de les ciències socials, la contextualització dels fets i fenòmens socials és una via perquè l'alumnat estableixi vincles entre esquemes de coneixement més teòrics i situacions reals concretes, de manera que l'aprenent atribueixi sentit a allò que aprèn i estigui motivat per aprendre més. També és molt important seleccionar els continguts que donin una millor resposta a la formació d'una ciutadania activa, la principal finalitat de l'educació obligatòria que, en el cas de les ciències socials, constitueix un element de primer ordre. La interpretació de problemes socials rellevants des d'un tractament interdisciplinari dels temes de ciències socials afavoreix en els nois i noies el desenvolupament d'un pensament complex en la mesura que el tema o problema a tractar se situa en el centre de la programació i s'enfoca a partir de la interrelació entre diferents disciplines socials.

1. Competència social i ciutadana

- ✓ Comprendre el concepte de temps històric.
- ✓ Identificar la relació multicausal d'un fet històric i les seves conseqüències.
- ✓ Conèixer les grans etapes i els principals esdeveniments de l'Edat Mitjana i la Història Moderna.
- ✓ Comprendre el funcionament de les societats, el seu passat històric, la seva evolució i les transformacions.
- ✓ Desenvolupar l'empatia mitjançant la comprensió de les accions humanes del passat.

- ✓ Expressar-se de manera assertiva i mostrar una actitud favorable al diàleg i al treball cooperatiu.

2. Coneixement i la interacció amb el món físic

- ✓ Identificar i localitzar els àmbits geopolítics, econòmics i culturals en què s'emmarquen els esdeveniments de l'Edat Mitjana i la Història Moderna.
- ✓ Conèixer els diferents usos de l'espai i dels recursos que han fet les societats al llarg dels períodes històrics estudiats.

3. Competència cultural i artística

- ✓ Comprendre la funció que les arts han tengut i tenen en la vida dels éssers humans.
- ✓ Reconèixer els diferents estils de l'art medieval i modern i els valors estètics que expressen.
- ✓ Analitzar obres d'art de manera tècnica i identificar el context històric que n'explica l'aparició.
- ✓ Desenvolupar una actitud activa en relació amb la conservació i la protecció del patrimoni històric.

4. Tractament de la informació i competència digital

- ✓ Relacionar i comparar la informació procedent de diverses fonts: escrites, gràfiques, audiovisuals, etc.
- ✓ Contrastar la informació obtinguda i desenvolupar un pensament crític i creatiu.
- ✓ Elaborar la informació transformant les dades recollides i traduint-les a un altre format o llenguatge.
- ✓ Emprar les possibilitats que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació en la cerca i el processament de la informació.

5. Competència en comunicació lingüística

- ✓ Utilitzar adequadament el vocabulari propi de les ciències socials per construir un discurs precís.
- ✓ Desenvolupar l'empatia i interessar-se per conèixer i escoltar opinions diferents de la pròpia.
- ✓ Utilitzar diferents variants del discurs, en especial la descripció i l'argumentació.
- ✓ Llegir i interpretar texts de tipologia diversa, llenguatges icònics, simbòlics i de representació.
- ✓ Escoltar, analitzar i tenir en compte opinions diferents de la pròpia amb sensibilitat i esperit crític.

6. Competència matemàtica

- ✓ Elaborar i interpretar eixos cronològics.
- ✓ Analitzar i comprendre les dades quantitatives recollides en taules, gràfics i diagrames.
- ✓ Fer càlculs matemàtics de nombres enters i percentatges per arribar a conclusions quantitatives.

7. Competència per aprendre a aprendre

- ✓ Desenvolupar una visió estratègica dels problemes, anticipar possibles escenaris i conseqüències futures de les accions individuals i/o socials.
- ✓ Cercar explicacions multicausals per comprendre els fenòmens socials i avaluar-ne les conseqüències.
- ✓ Utilitzar diferents estratègies per organitzar, memoritzar i recuperar la informació: esquemes, resums, etc.
- ✓ Participar en debats i contrastar les opinions personals amb les de la resta de companys.
- ✓ Desenvolupar el gust per l'aprenentatge continu i l'actualització permanent.

8. Autonomia i iniciativa personal

- ✓ Assumir responsabilitats i prendre decisions respecte a la planificació del procés de resolució de les activitats proposades.
- ✓ Interpretar adequadament les particularitats de cada situació i de cada problema estudiat.

- ✓ Saber argumentar de manera lògica i coherent les explicacions dels conceptes i els fenòmens estudiats.
- ✓ Autoregular l'aprenentatge propi: prendre consciència d'allò que se sap i del que falta per aprendre; i realitzar autoavaluacions de la feina pròpia.

2. OBJECTIUS RELACIONATS AMB LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES

La matèria de ciències socials, geografia i història al segon curs de l'educació secundària obligatòria contribueix a la consecució dels objectius propis de la matèria i de l'etapa i en conseqüència de les competències bàsiques a través del desenvolupament de les capacitats següents:

1.- Comprendre el territori com a resultat de la interacció de les societats sobre el medi en el qual es desenvolupen i organitzen.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

2.- Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions que es donen entre aquests i les que els grups humans estableixen en la utilització de l'espai i dels seus recursos, valorant les conseqüències de tipus social i mediambiental.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana

3.- Identificar i ser capaç d'explicar els processos i mecanismes que, en la història mitjana i moderna, regien els fets socials i serveixen per entendre les interrelacions existents entre fets polítics, econòmics i culturals.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística

4.- Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món, així com els trets que caracteritzen la relació existent entre l'acció de l'ésser humà i el medi que habita, al món, a Europa, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

5.- Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i manifestacions rellevants pròpies de la edat mitja i de època moderna al món, a Europa, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears per adquirir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat amb un marc cronològic precís que faciliti la comprensió de la diversitat de comunitats socials a les quals es pertany.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística

6.- Conèixer i valorar les característiques específiques del territori i de la identitat històrica, lingüística i cultural del nostre marc geogràfic pròxim amb una atenció especial a les Illes Balears.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

7.- Valorar i respectar el patrimoni cultural, lingüístic, històric, artístic i mediambiental de les Illes Balears, assumint les responsabilitats que implica la seva conservació com element integrador i a compartit per part de la ciutadania d'aquesta comunitat

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística

8.- Conèixer i valorar la diversitat cultural manifestant actituds de diàleg, respecte i tolerància envers diferents cultures, creences i opinions.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència cultural i artística
- ✓ Competència social i ciutadana

9.- Adquirir i emprar adequadament el vocabulari específic que aporten l'aprenentatge del continguts fixats a aquesta programació perquè la seva incorporació al vocabulari habitual augmenti la precisió en l'ús del llenguatge i millori la comunicació.

- ✓ Competència en comunicació lingüística
- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

10.- Utilitzar diverses fonts d'informació amb els mètodes i les tècniques propis de la geografia i de la història, per explicar i comprendre el passat històric, i analitzar l'espai geogràfic.

- ✓ Competència en comunicació lingüística
- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Tractament de la informació i competència digital

11.- Cercar i seleccionar, comprendre i emprar, informació verbal, escrita, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, especialment la que proporciona l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació.

- ✓ Competència en comunicació lingüística
- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

12.- Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per identificar, localitzar i explicar objectes i fets geogràfics, i la seva distribució a diferents escales, amb especial atenció al territori espanyol i molt concretament a les Illes Balears.

- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

13.- Comprendre els elements bàsics que caracteritzen les manifestacions artístiques en la seva realitat social i cultural. Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, assumint la responsabilitat que suposa la seva conservació i apreciar-lo com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.

- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística

14.- Realitzar activitats cooperatives i participar en debats amb una actitud dialogant, personal i tolerant, fonamentant suficientment les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a la solució dels problemes humans i socials.

- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

15.- Conèixer i apreciar els valors democràtics, apreciats els drets i llibertats com una consecució social irrenunciable i una condició necessària per a la pau i la justícia. Oposar-se a actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrar-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.

- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

OBJECTIUS ESPECÍFICS DE LA MATÈRIA

1 Reconèixer els mecanismes essencials que regeixen el funcionament dels fets socials i econòmics dins l'estructura de la nostra societat i, d'aquesta manera, comprendre i saber analitzar els problemes més urgents de les societats contemporànies.

2 Adquirir i utilitzar el vocabulari específic de l'àrea amb precisió i amb rigor.

3 Estudiar, comparar i contrastar la informació obtinguda a través de diferents fonts d'informació directa (enquestes, treballs de camp, etc.) i indirecta (vídeos, imatges, obres d'art, etc.).

4 Manejar i interpretar correctament diferents instruments de treball geogràfic i històric com els gràfics, els mapes, les sèries estadístiques, etc.; saber interpretar l'escala gràfica i els signes convencionals que es fan servir en els diversos tipus de mapes (físics, polítics, històrics, etc.).

5 Elaborar croquis, gràfics senzills, organigrames i mapes conceptuals per representar els fenòmens històrics i geogràfics treballats.

6 Dur a terme petites investigacions de caràcter descriptiu

7 Identificar la distribució de la població al planeta, a Espanya i a les illes Balears i Pitiüses, entendre el concepte de *densitat de població* i especificar els factors que en condicionen la distribució (factores físics, històrics i econòmics).

8 Diferenciar entre població rural i població urbana al món i a Espanya.

9 Explicar les conseqüències de l'envelliment progressiu de la població mundial i valorar les possibles conseqüències dels desequilibris actuals i futurs.

10 Conèixer les diverses fases de l'evolució de la població mundial, comparant els règims demogràfics dels països desenvolupats i dels països subdesenvolupats.

11 Diferenciar entre les característiques dels països desenvolupats i subdesenvolupats.

- 12 Analitzar les conseqüències de l'envelliment actual de la població als països desenvolupats, fent una atenció especial a les sèries estadístiques de les illes Balears i Pitiüses i d'Espanya.
- 13 Assenyalar les característiques bàsiques de la població de les illes Balears i d'Espanya.
- 14 Fer activitats relacionades amb l'estudi demogràfic: elaborar i interpretar gràfics de població, fer càlculs de densitats de població.
- 15 Entendre els conceptes de taxa de natalitat, taxa de fecunditat, taxa de mortalitat i taxa de creixement natural; saber-los calcular correctament i valorar la informació que ens aporten.
- 16 Comprendre les causes dels moviments migratoris i classificar els diferents tipus de migracions segons les causes que les motiven, la destinació a la qual es dirigeixen, la seva forma i la seva durada.
- 17 Reflexionar sobre les conseqüències que generen els moviments migratoris.
- 18 Comprendre els diversos indicadors del desenvolupament econòmic i social, i establir les diferències principals entre les grans àrees desenvolupades de la Terra i els països del Tercer Món.
- 19 Ordenar els fets històrics en eixos cronològics i localitzar-los a l'espai per tal d'adquirir una perspectiva global de l'evolució històrica de la Humanitat que tengui en compte els processos de canvi i de permanència.
- 20 Conèixer els orígens de l'Islam, identificar-ne els preceptes bàsics i analitzar les diferents fases de la seva expansió després de la mort de Mahoma.
- 21 Saber com es va produir la conquesta àrab de la Península Ibèrica.
- 22 Localitzar en un eix cronològic les diferents etapes de la història d'Al-Andalus i comparar el sistema polític i l'organització estatal d'Al-Andalus des de l'època de l'Emirat dependent fins als Regnes Taifes.
- 23 Reconèixer els diferents grups que formaven la societat d'Al-Andalus i comprendre les causes de les conversions religioses.
- 24 Analitzar les causes i l'evolució de la Reconquesta, com també el procés de repoblament dels territoris ocupats.
- 25 Conèixer les diferents comunitats que varen conviure a la Península: jueus, mossàrabs, mudèjars, etc i les seves manifestacions artístiques.
- 26 Conèixer la base econòmica d'Al-Andalus i identificar els cultius i les innovacions tècniques que varen introduir els àrabs a la Península.
- 27 Reconèixer els edificis i els monuments més emblemàtics d'Al-Andalus.
- 28 Enumerar les grans aportacions de la cultura musulmana al món occidental, com també els seus científics i filòsofs principals.
- 29 Reconèixer la relació entre la desaparició de l'imperi carolingi i el naixement del feudalisme.
- 30 Explicar la composició i els trets distintius dels diferents estaments de la societat medieval: manera de vida, nivell de riquesa, activitats econòmiques, etc.
- 31 Entendre els pactes de fidelitat i vassallatge que establien els diferents grups socials que integraven el sistema feudal.
- 32 Descriure diferents edificis característics del món rural de l'Edat Mitjana: el castell, el monestir, els habitatges dels pagesos, etc.
- 33 Valorar la importància de l'Església a l'Europa cristiana.
- 34 Explicar els trets distintius de l'art romànic a Europa i a Espanya en les seves diverses manifestacions: arquitectura, escultura i pintura.

- 35 Conèixer els orígens de la ciutat medieval, identificar-ne els edificis principals i reconèixer les activitats econòmiques que s'hi desenvolupaven, i dedicar una atenció especial al funcionament dels gremis.
- 36 Identificar i localitzar al mapa les rutes comercials i els centres mercantils principals de l'Edat Mitjana.
- 37 Conèixer la composició i les formes de vida dels diferents grups socials que vivien a la ciutat medieval, fent una atenció especial a la nova classe social: la burgesia.
- 38 Analitzar les causes del renaixement cultural de les ciutats al segle XIII.
- 39 Explicar els trets distintius de l'art gòtic a Europa, a Espanya i a les Illes Balears.
- 40 Conèixer les causes de la crisi de la Baixa Edat Mitjana (segles XIV i XV).
- 41 Identificar les característiques i l'evolució dels regnes cristians des del segle XII fins a finals de l'Edat Mitjana.
- 42 Conèixer els orígens i l'evolució de la Corona de Castella i de la Corona d'Aragó, i fixar-se especialment en l'expansió política i econòmica de la Corona d'Aragó a la Mediterrània occidental.
- 43 Conèixer l'evolució històrica del Regne de Mallorca.
- 44 Comprendre els principis de l'Humanisme i el Renaixement, tant a Europa com a Espanya, i explicar la renovació espiritual que varen representar la Reforma luterana i la Contrareforma catòlica.
- 45 Descriure les característiques principals de l'estil artístic renaixentista i enumerar-ne els principals representants
- 46 Analitzar la unió dinàstica de les corones d'Aragó i de Castella a través del matrimoni dels Reis Catòlics
- 47 Comprendre la complexa composició de la monarquia hispànica formada per molts territoris independents entre ells, els principals nexes d'unio de les quals era la figura del rei.
- 48 Determinar les característiques principals de la monarquia absoluta.
- 49 Desenvolupar la política interior i exterior de la monarquia dels Àustria, fent una atenció especial al descobriment del Nou Món i a la història de les illes Balears i Pitiüses durant aquests anys.
- 50 Analitzar les característiques i l'estètica del Barroc, fent atenció especialment a les obres espanyoles.
- 51 Comprendre la importància dels nous mètodes d'investigació que varen sorgir al segle XVII i la relació que van tenir amb els descobriments i els avenços científics
- 52 Valorar la diversitat lingüística i cultural al món i al territori espanyol, i ser respectuosos i tolerants amb les actituds, les creences i les formes de vida de persones o grups que pertanyen a societats i a cultures diferents de la pròpia.
- 53 Reconèixer les actituds i les situacions discriminatòries que han tingut lloc al llarg de la història per raó de raça, sexe, religió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social, i mostrar una actitud solidària amb els individus i les col·lectivitats que han estat objecte d'aquesta discriminació.
- 54 Mostrar-se solidari davant els grans desequilibris demogràfics i econòmics dels països subdesenvolupats.
- 55 Apreciar els drets i les llibertats de les persones com un assoliment irrenunciable de la humanitat, denunciar les actituds discriminatòries i injustes, i mostrar-se solidari amb els que estiguin privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.

3. CONTINGUTS

Continguts comuns

- x Localització en el temps i en l'espai de períodes i esdeveniments històrics. Identificació de nocions de simultaneïtat i evolució. Representació gràfica de seqüències temporals.
- x Estudi de causes i conseqüències en els fets i processos històrics distingint-ne la naturalesa. Identificació de la multiplicitat causal en els fets socials. Anàlisi del paper social dels homes i de les dones en la història.
- x Adquisició i aplicació del vocabulari bàsic sobre població, societat i economia en la realització d'exposicions orals i escrites.
- x Recerca, obtenció i selecció d'informació de l'entorn, de fonts escrites, iconogràfiques, gràfiques, audiovisuals i proporcionades per les tecnologies de la informació.
- x Reconeixement d'elements bàsics que caracteritzen els estils artístics i lectura i/o interpretació d'obres significatives considerant-ne el context. Valoració de l'herència cultural i del patrimoni artístic com a riquesa que s'ha de preservar i col·laborar en la seva conservació.
- x Recerca i anàlisi de la relació entre aspectes de l'època medieval o moderna i el temps actual.
- x Obtenció d'informació mitjançant fonts diverses (iconogràfiques, arqueològiques, d'obres d'art, escrites, TIC, etc.). Classificació del tipus d'informació que proporcionen i elaboració escrita de la informació obtinguda. Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a l'estudi de la història, tant en la recerca d'informació com en la comunicació de resultats.

Continguts específics temporalitzats per avaluacions

Primera avaluació.

- x L'edat mitjana
1. Introducció a la història. L'inici de l'edat mitjana
  2. La societat feudal
  3. L'època del romànic
  4. El reviscolament de les ciutats

Segona avaluació.

5. L'època del gòtic
  - x Els territoris hispànics a l'edat mitjana
6. Al-Àndalus
7. Els regnes cristians hispànics
  - x El començament de l'edat moderna
8. L'època dels descobriments

9. Els canvis polítics, econòmics i socials
10. El canvi cultural: renaixement i reforma

10. Tercera avaluació.

x Els segles XVI i XVII

11. El segle XVI: l'apogeu de l'imperi espanyol
12. El segle XVII: la crisi de l'imperi espanyol
13. L'Europa del barroc
  - x La població i la vida en societat
14. Introducció a la geografia. La població del món.
15. Una població diversa
16. La diversitat dins de cada societat

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ ASSOCIATS A LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES.

Criteris d'avaluació específics de la matèria

1.- Descriure els factors que condicionen l'evolució d'una població identificant les variables i les tendències demogràfiques predominants al món, i aplicant aquest coneixement a l'anàlisi de la població de les Illes Balears dins el context de l'Estat espanyol: desequilibris i conseqüències.

- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

2.- Conèixer la distribució de la població al món, diferenciant regions i estats per la densitat de població, la seva dinàmica i la seva estructura. Aplicar els conceptes de superpoblació, migració i envelliment a diferents escales. Interpretar mapes temàtics sobre població. Elaborar gràfics referents a fets demogràfics.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

3. Destacar la transcendència de la ruptura de la unitat del món mediterrani i la configuració de tres models diferents de civilització: Bizanci, Islam i la cristiandat occidental.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital

4. Identificar i descriure els aspectes socioeconòmics, polítics i ideològics de l'Europa feudal amb especial esment al feudalisme de conquesta de les Illes Balears i la seva evolució fins a l'aparició de l'estat modern.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital

5. Distingir i situar en el temps i en l'espai les diverses unitats polítiques que es van succeir o van coexistir a la Península Ibèrica durant l'edat mitjana, molt especialment l'antic Regne de Mallorca analitzant-ne els aspectes comuns i les peculiaritats.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència social i ciutadana

6.- Comprendre la transcendència dels aspectes culturals de l'edat mitjana i analitzar els estils artístics i la seva contribució a la riquesa del patrimoni historicoartístic.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència cultural i artística

7.- Explicar la transcendència política, econòmica, cultural, religiosa i lingüística que va tenir la incorporació de les Balears al món occidental.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència cultural i artística

8.- . Interpretar els canvis de mentalitat que caracteritzen la modernitat i, en concret, descriure els trets bàsics del Renaixement i de la Reforma.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència cultural i artística

9. Distingir els principals moments en la formació i evolució de l'Estat modern i destacar els fets més rellevants de la monarquia hispànica.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

10. Valorar la importància de l'ampliació del món conegut i analitzar el paper que hi tingueren els pobles ibèrics.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística

11. Conèixer les característiques generals de la monarquia espanyola dels segles XVI i XVII i incidir en l'organització territorial hispànica i de l'Imperi.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps

12. Analitzar l'art del Renaixement i del barroc i aplicar aquest coneixement a l'anàlisi d'algunes obres i autors representatius.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència cultural i artística

- ✓ Competència per aprendre a aprendre

13, Conèixer les principals manifestacions artístiques i culturals per valorar-ne la significació com a patrimoni històric.

- ✓ Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i el temps
- ✓ Competència social i ciutadana
- ✓ Competència cultural i artística
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

14, Valorar el patrimoni documental d'Espanya. Localitzar els principals arxius, destacant-ne la projecció en la vida cultural espanyola i internacional.

- ✓ Competència cultural i artística

Criteris d'avaluació generals

15, Realitzar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de l'àrea, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

- ✓ Competència per aprendre a aprendre

16. Interpretar i elaborar diferents tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, utilitzant-los com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

- ✓ Competència matemàtica
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

17. Utilitzar correctament diferents fonts d'informació -escrites, iconogràfiques, artístiques, TIC, etc.- utilitzades en l'estudi de la matèria per obtenir les idees principals que contenen

- ✓ Competència en comunicació lingüística
- ✓ Competència per aprendre a aprendre

18. Transmetre i comunicar de manera oral i escrita, amb la correcció i la coherència pròpia al seu nivell i edat, missatges i informació diversa utilitzant un vocabulari bàsic adequat.

- ✓ Competència en comunicació lingüística
- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

19.- Participar de manera activa i positiva en l'elaboració de petites feines d'investigació cooperativa. Mostrar una actitud col·laboradora i dialogant en les relacions amb els altres membres del grup

- ✓ Tractament de la informació i competència digital
- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

20. Mantenir una disposició autònoma i reflexiva respecte a la feina personal. Elaborar, esquemes, resums, definicions, petites recerques.

- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

21. Presentar puntualment, de manera ordenada i amb polidesa a les activitats encomanades. Mantenir adequadament el quadern de treball i el material utilitzat al procés d'aprenentatge

- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

22. Mantenir una actitud participativa i d'interès enfront el procés de ensenyament i aprenentatge. Mostrar curiositat i afany de millora.

- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

23. Realitzar petites feines d'investigació i resolució d'activitats utilitzant les TICS. Utilitzar el material informàtic comú amb cura i respecte, fent-ne un us adequat de la xarxa d'Internet, i respectant la feina i la privacitat del seus companys/es

- ✓ Competència per aprendre a aprendre
- ✓ Autonomia i iniciativa personal

5. PROCEDIMENTS I INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ.

L'avaluació ha de permetre decidir i adaptar les estratègies pedagògiques a les característiques de l'alumnat i constatar el seu progrés a mesura que avança en els aprenentatges. Ha de permetre que l'alumnat conegui l'assoliment aconseguit de les competències que són l'objectiu del seu aprenentatge. Alhora, ha de fomentar la participació de l'alumnat, que haurà d'implicar-se essent conscient sobre què aprèn, està aprenent o ja ha après, i intervenint en la recerca de solucions a les seves dificultats d'aprenentatge. Aquest procés ha de tenir en compte tant la participació individual com col·lectiva i contemplar la valoració independent d'aquests dos tipus de participació en les activitats de grup.

L'avaluació de l'alumnat ha d'utilitzar una suficient diversitat d'instruments de recollida d'informació: discussions en gran i en petit grup, preguntes i respostes orals, treballs individuals i en petit grup, exposició a l'aula dels treballs, problemes resolts o investigacions fetes, recollida d'informació a partir d'activitats diverses; realització de projectes, qüestionaris, mapes conceptuals, esquemes, resums, mapes, gràfics, comentaris i textos (descriptius, explicatius, interpretatius, argumentatius), còmics, murals, quadres de doble entrada, dossiers i carpetes, presentacions orals, intervencions a l'aula; i també la realització de controls i exàmens, escrits i orals.

Es possibilitarà el coneixement explícit per part de l'alumnat dels criteris de correcció de cada instrument, per tal de facilitar l'aprenentatge i proporcionar eines per a nous aprenentatges.

Tots aquests instruments es complementen i proporcionen informació al professorat i a l'alumnat i han de ser utilitzats en tots els moments del procés amb la finalitat de detectar necessitats educatives no previstes. Igualment han de servir per regular i atorgar flexibilitat al procés d'ensenyament i d'aprenentatge.

L'avaluació serveix per conèixer els resultats de l'aprenentatge (avaluació sumativa) i per regular les dificultats i els errors de l'alumnat (avaluació formativa) i per afavorir que l'alumnat vagi aprenent a regular-se autònomament (autoavaluació i coavaluació).

L'avaluació és un procés constant al llarg del procés d'ensenyament i d'aprenentatge que atendrem en tres moments clau: en l'avaluació inicial (detecció d'idees prèvies, converses al voltant d'un tema o activitat de sensibilització: imatges, vídeo, notícies, lectura...), en l'avaluació mentre s'està aprenent i en l'avaluació final, regulant-ne el procés d'ensenyament i d'aprenentatge i les dificultats i els errors de l'alumnat.

6. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ.

Convé recordar que l'adquisició de competències forma part d'un procés i que, mentre l'alumnat està escolaritzat a l'etapa, només podem avaluar-ne un cert grau. Però el marc normatiu ens obliga a disposar de dades per poder acreditar els aprenentatges dels alumnes amb notes qualitatives i quantitatives. Per poder clarificar el sistema de qualificació convé explicitar una distribució percentual de les notes.

- ✓ La qualificació de la matèria serà expressada en forma numèrica, sense decimals, de l'1 al 10.
1proven la matèria aquell alumnat que al final del procés d'aprenentatge assoleix els objectius fixats a aquesta programació. La qualificació necessària mínima per superar la matèria és com a mínim de 5.
- ✓ Les proves objectives de consolidació de coneixements conceptuals i destreses procedimentals, orals o escrites, representen el 50 % de la qualificació total de la matèria.
- ✓ Les activitats, orals o escrites, individuals o en grup, suposaran el 40 % de la qualificació.
Es valorarà
  - el lliurament puntual d'exercicis (tasques a casa , treballs d'investigació...)
  - mantenir el quadern de classe al dia (exercicis corregits, esquemes, vocabulari, mapes...)
  - observar una bona presentació del quadern i del llibre.
- ✓ El lliurament dels treballs és requisit indispensable per aprovar una avaluació.
- ✓ L'observació a l'aula (participació activa, interès, treball cooperatiu, autonomia, correcció, etc...) representa el 10 % de la qualificació total de la matèria.
- ✓ Per aprovar al juny és necessari com a mínim una mitjana de 5, i al manco dues avaluacions aprovades i cap avaluació no presentada.
- ✓ Al setembre la qualificació del dossier d'activitats suposarà un 60% de la nota i la prova escrita el 40% .
Per aprovar serà necessari una nota global mínima de 5.

7. Mesures de suport i criteris de recuperació dels aprenentatges.

A l'alumnat que presenti mancances o retràs significatius al seu procés d'aprenentatge se l'aplicaran, mesures de reforç per tal de que pugui assolir positivament els criteris d'avaluació no superats. Per incrementar l'atenció a aquest alumnat el professorat d'aula comptarà amb l'ajud d'una professora de suport. Aquestes mesures de reforç educatiu podran incloure l'atenció individualitzada, l'adequació del material i la repetició de les activitats realitzades.

Aquells alumnes que no superin la matèria a l'avaluació ordinària podran recuperar-la a la convocatòria extraordinària del mes de setembre. Aquesta recuperació consistirà en la realització d'un dossier d'activitats a lliurar el dia de la convocatòria i d'una prova escrita que mantindrà una directa relació amb el dossier d'activitats.

L'alumnat amb la matèria de ciències socials, geografia i història pendent del curs anterior rebrà, per part del professorat del departament, els necessaris reforços i ajudes per poder superar la matèria pendent. Al més de novembre, el professorat del departament lliurarà a aquest l'alumnat la informació sobre les mesures adoptades per facilitar la recuperació del curs anterior. L'alumnat rebrà un dossier d'activitats i instruccions per completar-lo. Es farà un seguiment periòdic de les activitats realitzades i les dificultats que puguin presentar. Per poder aprovar la matèria pendent caldrà que l'alumnat presenti correctament el dossier d'activitats i realitzi satisfactòriament una prova escrita durant el mes de març .

8. ENFOCAMENTS METODOLÒGICS.

Aprendre no és la simple adquisició desconeixements, sinó el desenvolupament de la capacitat d'utilitzar-los-. Així s'ha d'intentar adoptar com a punt de partida, d'una banda, els coneixements que ja té l'alumnat i, d'una altra, fer referència a dubtes i problemes rellevants, i a situacions que tingui sentit per l'alumnat.

L'aprenentatge de la matèria tractarà de promoure la construcció de nous coneixements i d'altres capacitats necessàries per actuar de manera reflexiva i autònoma. Cal fer evolucionar el coneixement de l'alumnat des de les seves concepcions inicials cap a idees, models i teories explicatives de la realitat que ajudin a solucionar situacions noves o problemàtiques. Aquest procés no solament ha de tenir com a fita el coneixement científic, sinó que ha de contemplar les implicacions tecnològiques, artístiques, mediambientals, socials i comunicatives. Per aconseguir-ho, cal tenir molt en compte el procés d'ensenyament i aprenentatge que cal seguir de manera que, partint del més simple i concret, es vagi cap al més complex i abstracte.

La contribució de les ciències socials a l'adquisició de les competències bàsiques consisteix a desenvolupar la capacitat d'aplicar els coneixements geogràfics i històrics a l'explicació de fets i fenòmens socials i a la resolució de problemes, per saber actuar i conviure en societat. Per això, els mètodes i estratègies més adequats han d'estar basats en la cooperació, interacció i participació de l'alumnat, que li permeti afrontar i resoldre situacions diverses de manera autònoma i cooperativa, desenvolupar capacitats pròpies del pensament social i crític, i adquirir habilitats socials i de comunicació

Durant la fase d'introducció de nous coneixements s'utilitzaran explicacions del professorat acompanyades d'un suport textual o audiovisual completades amb estratègies d'esquematització o presa d'apunts per obtenir informació.

En la fase d'estructuració dels coneixements, les estratègies més adequades per sistematitzar la informació poden ser: l'elaboració de mapes conceptuals, textos expositius, exposicions orals amb suports audiovisuals, murals, estructuració i reelaboració d'apunts amb el suport de materials de consulta, dietaris, etc.

La fase d'aplicació dels coneixements esdevé fonamental per al desenvolupament de les competències, ja que es tracta de transferir el coneixement après a la resolució de situacions pràctiques i en contextos diferents. En aquesta fase d'aplicació, són molt adequats els mètodes interactius basats en la cooperació entre iguals que tracten els continguts en forma de problemes, o la resolució de casos a través de la realització de projectes o petites investigacions, o bé la síntesi dels conceptes apresos per crear nous coneixements

El treball en cooperatiu grup suposa organitzar les tasques dels seus membres i compartir els resultats de les aportacions de cadascú amb l'objectiu d'obtenir un resultat final a partir del contrast de punts de vista, la discussió i el consens. En la cooperació entre iguals els membres del grup es donen suport mutu: s'ajuda els altres i, alhora, millora i s'aprofundeix el propi aprenentatge, a banda de ser una bona estratègia per atendre la diversitat. En aquest sentit, les TIC, proporcionen múltiples aplicacions per a l'aprenentatge individual i grupal.

9. RECURSOS I MATERIALS DIDÀCTIICS

L'alumnat comptarà d'un llibre de text: -Geografia i Història 2n ESO, Illes Balears/Santillana- que s'utilitzarà per fixar continguts, obtenir informació textual i gràfica.

El professorat aportarà, altre material complementari i de reforç:

- Material audiovisual: vídeos, diapositives, transparències, etc.
- Material bibliogràfic: diccionaris, atlas, enciclopèdies, diaris.

- Material fotocopiats: textos, mapes, etc.

- Material divers: paper mil·limetrat, mapes físics i polítics, etc.

Es considera enriquidora l'utilització de la biblioteca del centre.

Dins el plantejament d'aprenentatge per competències resulta imprescindible la utilització de les TIC. Comptarem amb una hora quinzenal a l'aula d'informàtica i amb projectors i ordenadors a cada aula.

10. ADAPTACIONS CURRICULARS

El professorat que imparteix la matèria de Ciències Socials, geografia i història, juntament amb els membres del departament d'orientació del nostre centre, elaborarà i posarà a la pràctica les adaptacions curriculars realitzades per l'alumnat

Aquestes adaptacions curriculars s'han de realitzar cercant el màxim desenvolupament possible de les competències bàsiques i dels objectius corresponents al nivell educatiu; l'avaluació ha de prendre com a referent els criteris d'avaluació fixats en aquestes adaptacions

L'avaluació de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu s'ha de regir per la mateixa normativa que la de la resta d'alumnes. Aquesta avaluació s'ha de fer d'acord amb els criteris d'avaluació establerts en l'adaptació curricular establerta per aquest l'alumnat.

Aquells alumnes que s'incorporen tardanament al sistema educatiu i que presentin un desfasament en el seu nivell de competència curricular de dos o més anys rebran mesures de reforç necessàries per tal de facilitar la seva integració escolar i la recuperació del seu desfasament.

Aquestes adaptacions curriculars individuals es referiran a aspectes organitzatius i metodològics com ara els suports, els materials curriculars, l'organització, metodologia i la temporalització dels aprenentatges. Podran ser d'accés i significatives segons afectin als objectius i als criteris d'avaluació fixats a aquesta programació.

11. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES I EXTRAESCOLARS.

El departament està pendent a les ofertes d'activitats complementàries i extraescolars organitzades per diferents entitats i institucions que, per no estar programades en el moment de lliurar aquesta programació, puguin sorgir al llarg del present curs escolar.

Al llarg de la segona avaluació l'alumnat de segon d'ESO realitzarà una sortida a Palma per conèixer els monuments arquitectònics del gòtic de Ciutat.

INFORMACIÓ PER A L'ALUMNAT I LES FAMÍLIES

Aquesta informació adreçada a l'alumnat del centre i a les seves famílies consisteix en un breu resum dels principals aspectes d'interès per comprendre el desenvolupament dels estudis que realitzaran el present curs. L'alumnat i les seves famílies poden accedir a aquest document públic en qualsevol moment a la pàgina web del departament: <http://socials.iesjuniperserra.net>

Objectius generals de l'assignatura

Durant aquest curs s'estudiarà **història medieval** (ss. V-XV) i **moderna** (ss. XVI-XVIII) - fixant-nos especialment en les realitats sorgides durant aquesta època que originaren certes estructures del Món Actual, com poden ser el naixement i l'expansió de l'Islam o la configuració del mapa europeu modern -i **geografia humana** (demografia). També es pretén que a final de curs l'alumnat sigui capaç de realitzar i interpretar correctament diversos gràfics i mapes amb informació geogràfica i històrica, així com despertar el seu interès cap a les Ciències Socials com a àrea de coneixement que permet comprendre bona part dels fenòmens quotidians que ens envolten, i una curiositat per conèixer les diferents cultures del món des del respecte i el coneixement i la valoració de la cultura pròpia.

Continguts

1a. Avaluació: Unitats 1 a 4

2a. Avaluació: Unitats 5 a 9

3a. Avaluació: Unitats 10 a 16

Resum del criteri general d'avaluació

- Elaborar de manera autònoma resums i esquemes.
- Comprendre, utilitzar i aprendre els conceptes i el vocabulari propis de la matèria
- Elaborar i analitzar amb correcció diferents tipus de gràfiques, mapes, etc.
- Presentar puntualment i de manera ordenada les activitats proposades

Instruments d'avaluació i criteris de qualificació

La qualificació de la matèria serà expressada en forma numèrica, sense decimals, de l'1 al 10.

Aproven la matèria aquell alumnat que al final del procés d'aprenentatge assoleix els objectius fixats a aquesta programació. La qualificació necessària mínima per superar la matèria és com a mínim de 5.

- ✓ Les proves objectives de consolidació de coneixements conceptuals i destreses procedimentals, orals o escrites, representen el 50 % de la qualificació total de la matèria.
- ✓ Les activitats, orals o escrites, individuals o en grup, suposaran el 40 % de la qualificació.
Es valorarà : el lliurament puntual d'exercicis (tasques a casa , treballs d'investigació...); mantenir el quadern de classe al dia (exercicis corregits, esquemes, vocabulari, mapes...); observar una bona presentació del quadern i del llibre.
- ✓ El lliurament dels treballs és requisit indispensable per aprovar una avaluació.
- ✓ L'observació a l'aula (participació activa, interès, treball cooperatiu, autonomia, correcció, etc...) representa el 10 % de la qualificació total de la matèria.
- ✓ Per aprovar al juny és necessari com a mínim una mitjana de 5, i al manco dues avaluacions aprovades i cap avaluació no presentada.

Al setembre la qualificació del dossier d'activitats suposarà un 60% de la nota i la prova escrita el 40% . Per aprovar serà necessari una nota global mínima de 5. Les proves escrites combinaran una part de vocabulari, activitats de desenvolupament i activitats pràctiques. Després de la correcció de cada prova l'alumnat rebrà informació relativa al seu grau de competència. Les qualificacions seran numèriques del 0 al 10. Per aprovar cada una de les avaluacions l'alumnat ha d'obtenir una qualificació global igual o superior a 5. La qualificació de juny serà resultat de la nota mitjana de les 3 avaluacions, i la matèria es considerarà superada

amb una nota igual o superior a 5. Els alumnes que no superin la matèria tenen dret a l'avaluació extraordinària de setembre: hauran de presentar una feina i presentar-se a una prova escrita.

El professorat de la matèria

Maria de Lourdes Bergas Mas
Caterina Femenia Castelló
Ferran Jover Comas

Palma de Mallorca a 21 de setembre de 2010